

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Голова приймальної комісії
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

А. В. Цьось проф. А. В. Цьось
« 7 » лютого 2020 р.

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДЛЯ ВСТУПНИКІВ НА ОСНОВІ СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»,
«МАГІСТР», ОКР «СПЕЦІАЛІСТ»
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ «МАГІСТР»
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 – «ЕКОНОМІКА»
(освітньо-професійна програма – «Економіка довкілля і природних ресурсів»)

Пояснювальна записка

Курс фахових дисциплін зі спеціальності „Економіка” спрямований на підготовку фахівців з економіки довкілля і природних ресурсів.

Сучасний фахівець повинен володіти комплексом знань із гуманітарних, фундаментальних та фахових дисциплін, мати практичну підготовку для виконання функціональних обов'язків на виробництві, в організаціях та установах.

Мета навчального процесу з поглибленою практичною підготовкою та навчальними програмами полягає в тому, щоб надати студентам знань про теорію, методи, концепції та підходи сучасного природокористування, проблеми раціонального використання природних ресурсів та шляхи їх вирішення, механізми організації та управління природоохороною діяльністю на підприємствах.

Згідно з вимогами фахівців спеціальності „Економіка” повинні продемонструвати загальнотеоретичні знання з основних понять, методів, підходів і концепцій сучасного природокористування, знання структурної побудови управління природокористуванням в країні, набуття практичних навичок з визначення необхідності, доцільності та ефективності впровадження природоохоронних заходів, аналізу еколого-економічних витрат підприємств, регіонів та країни, проведення оцінки вартості природних ресурсів та визначення ефективності природоохоронної діяльності підприємств і регіонів. Виходячи з комплексного підходу до складання вступного випробування зі спеціальності „Економіка” (освітньо-кваліфікаційний рівень „Магістр”) абітурієнт повинен знати:

З курсу «Економіка довкілля і природокористування»: природокористування як складову частину економіки довкілля, загальні принципи раціонального природокористування, природні ресурси країни та регіону, методичні підходи до економічної оцінки природних ресурсів, класифікацію забруднень та їх вплив на навколишнє середовище, теоретичні та методологічні основи визначення збитків від забруднення навколишнього середовища, функції плати в сфері природокористування, фінансові механізми охорони навколишнього природного середовища, порядок визначення ефективності впроваджуваних природоохоронних заходів, інфраструктуру управління екологічною сферою країни.

З курсу «Економіка землекористування»: земельні ресурси разом з іншими природними ресурсами є компонентами оточуючого середовища; природним ресурсам належить активна участь у суспільному виробництві; природні ресурси є засобом виробництва і джерелом задоволення потреб людини; земельні ресурси – головний засіб виробництва, найважливіша складова частина ресурсної бази землеробства; галузь управління землекористування, як складову комплексної системи підготовки економістів; технології управління земельними ресурсами.

З курсу «Економіка енергетики»: місце і роль енергетики в економіці країни; методи амортизації, показники використання основних фондів; основні положення концепції вартості грошей у часі, сучасні методи оцінки економічної ефективності інвестицій.

З курсу «Фінанси природокористування»: вивчення фінансової складової володіння, користування та розпорядження природними благами, як частини національного багатства України.

З курсу «Інституційний механізм природокористування»: головні закономірності взаємодії суспільства і природи; типи економічного розвитку та їхні особливості; екологічні проблеми макроекономіки; основні напрями екологізації економічного розвитку; природоохоронні заходи; показники економічної ефективності природоохоронних рішень; методи розрахунку соціальних витрат та економічної ефективності природокористування; методи розрахунку збитків від нераціонального природокористування та забруднення довкілля.

З курсу «Макроекономічні аспекти природокористування та охорони навколишнього середовища»: теоретичні знання та практичні вміння щодо виявлення, аналізу причин, особливостей розвитку, способів подолання, пом'якшення негативних наслідків макроекономічних явищ і процесів, у тому числі пов'язаних із охороною навколишнього середовища.

Вступний іспит з економіки включає такі розділи:

1. Економіка довкілля і природокористування

2. Економіка землекористування
3. Економіка енергетики
4. Фінанси природокористування
5. Інституційний механізм природокористування
6. Макроекономічні аспекти природокористування та охорони навколишнього середовища

ЕКОНОМІКА ДОВКІЛЛЯ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Зміст розділу розкривається в темах:

1. Економіка довкілля та глобальні проблеми природокористування.
2. Економіка довкілля та глобальні проблеми природокористування.
3. Природні ресурси України та їх потенціал.
4. Еколого-економічна оцінка природних ресурсів.
5. Зміст і механізми визначення економічних збитків від порушення довкілля.
6. Зміст і механізми визначення економічних збитків від порушення довкілля.
7. Аналіз ефективності природоохоронних заходів.
8. Управління природокористуванням.
9. Еколого-економічні механізми природокористування.
10. Екологічні платежі.

ПИТАННЯ ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Сутність природокористування.
2. Виникнення економіки природокористування, як науки.
3. Предмет і об'єкт науки "Економіка довкілля і природокористування".
4. Мета та завдання економіки природокористування.
5. Методи дослідження економіки природокористування.
6. Еколого-економічна сутність природокористування.
7. Основні принципи природокористування на сучасному етапі.
9. Еколого-економічна система та еколого-економічні відносини.
10. Економічний підхід до оцінки антропогенного впливу на навколишнє природне середовище.
12. Глобальні екологічні кризи.
11. Демографічний фактор.
12. Спустелення та деградація ґрунтів.
13. Обезліснення.
14. Обмеженість водних ресурсів.
15. Промисловий комплекс та обмеженість природних ресурсів.
16. Забруднення атмосфери та парниковий ефект.
17. НПС, природні ресурси та середовище проживання.
18. Природні ресурси та природні умови.
19. Класифікація ПР.
20. Земельні ресурси України.
21. Лісові ресурси України.
22. Водні ресурси України.
23. Природно ресурсний потенціал Волинської області.
24. Сучасна світова екологічна політика.
25. Сучасні погляди на раціональне природокористування
26. Якими обставинами обумовлена потреба в оцінці ПР?
27. В чому полягає суть економічної оцінки ПР.
28. Функції, які виконує оцінка ПР.
29. Витратна концепція оцінки ПР.
30. Рентна концепція оцінки ПР.
31. Основні економічні підходи до вартісної оцінки ПР.
32. Абсолютна економічна оцінка ПР.
33. Порівняльна економічна оцінка ПР.
34. Чинники, які впливають на об'єктивність визначення ціни ПР.

35. Напрями удосконалення оцінки ПР.
36. Класифікація видів забруднення НПС.
37. Збитки, як економічна категорія.
38. Показники, які необхідні для розрахунку збитків від забруднення НПС.
39. Етапи визначення збитків від забруднення НПС.
40. Конкретні види збитків від забруднення НПС.
41. Нормативні документи для визначення збитків завданих НПС.
42. Розрахунки збитків від порушення земельних ресурсів.
43. Розрахунок збитків від забруднення водних ресурсів.
44. Розрахунок збитків від забруднення атмосферного повітря.
45. Розрахунок збитків підприємства від збільшення захворюваності працівників
46. Природоохоронні заходи (ПОЗ).
47. Види ефективності впровадження ПОЗ.
48. Визначення загальної (абсолютної) економічної ефективності впровадження ПОЗ.
49. Натуральні показники для оцінки ефективності ПОЗ.
50. Визначення загального ефекту впровадження ПОЗ.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Апостолюк С. О. Охорона навколишнього середовища в лісопромисловому комплексі : Навчальний посібник. / С. О. Апостолюк, Р. І. Мацюк. – Львів : Афіша, 2001. – 200 с.
2. Балацкий О. Ф. Экономика и качество окружающей среды. / О. Ф. Балацкий, Л. Ф. Мельник, - Л. : Гидрометеиздат, 1984. – 189 с.
3. Борейко В. І. Економіка довкілля та природокористування : Навч. посібник. / В. І. Борейко. – Рівне : НУВГП, 2011. – 255 с.
4. Вересова Дарья Определение эффективности государственных решений по управлению земельными объектами / Проблемы теории и практики управления. – 2009. – №10. – С. 64-74.
5. Возняк Р. П. Земельно-правовий процес : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Р. П. Возняк, М. Г. Ступень, І. М. Падляк – Львів : «Новий Світ-2000». 2006. – 224 с.
6. Волков С. Н. Землеустройство. Экономика землеустройства. / С. Н. Волков – Т.5. – М. : Колос, 2001. – 456 с.
7. Генсірук С. А. Регіональне природокористування : Навч. посібник. / С. А. Генсірук – Львів : Світ, 1992. - 336 с.
8. Дорогунцов С. І. Оптимізація природокористування. В 5-ти т. Т.1. / С. І. Дорогунцов – Київ : Кондор, 2004. – 291 с.
9. Економіко - правове регулювання природокористування / М. А. Хвесик, Л. М. Горбач, Ю. П. Кулаковський. – Київ : Кондор, 2004. – 524 с.
10. Кашенко О. Л. Фінансово-економічні основи природокористування. / О. Л. Кашенко – Київ : Вища школа, 1999. – 304 с.
11. Мельник Л. Г. Екологічна економіка : Підручник. / Л. Г. Мельник. – Суми : ВТД „Університетська книга”, 2002. – 346 с.
12. Мельник Л. Г. Екологічна економіка. / Л. Г. Мельник. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 368 с.
13. Неверов А. В. Экономика природопользования. Учебное пособие для вузов. / А. В. Неверов. – Мн. : Вышэйшая школа, 1990. – 216 с.
14. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : Підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника та к.е.н., проф. М. К. Шапочки. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 759 с.
15. Павлов В. І. Економіка природокористування: Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення. / В. І. Павлов, В. І. Борейко. – Рівне : НУВГП, 2008. – 136 с.
16. Пахомова Н. В. Экономика природопользования и охраны окружающей среды. / Н. В. Пахомова, К. К. Рихтер. - С.- Петерб., 2001. – 220 с.
17. Царенко О. М. Основи екології та економіки природокористування. Курс лекцій. Практикум : Навчальний посібник. – 3-є вид., перероб. і доп. / О. М. Царенко, О. О. Несветов, М. О. Кадацький. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 592 с.

ЕКОНОМІКА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Зміст розділу розкривається в темах:

1. Завдання, структура і зміст предмету «Економіка землекористування»
2. Сутність і роль раціоналізації землекористування
3. Теоретичні основи економіки землекористування.
4. Управління земельними ресурсами.
5. Ціноутворення землі як механізм розподілу ресурсів у ринковій економіці
6. Методологія оцінки економічної ефективності землекористування.
7. Методологія оцінки економічної ефективності землеволодіння.
8. Економіка організації землеволодіння та землекористування.
9. Особливості управління земельними ресурсами в умовах ринкової економіки.
10. Землевпорядкування як складова економіки землекористування.

ПИТАННЯ ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Суть економіки землекористування.
2. Поняття і ознаки землекористування та землевпорядкування в різних сферах життєдіяльності людини.
3. Місце землекористування в ринковій системі економіки.
4. Мета вивчення навчальної дисципліни, предмет, методи і завдання курсу «економіка землекористування».
5. Земля в біосоціальной і відтворювальній системі.
6. Раціоналізація розподілу ресурсів.
7. Економічна ефективність і добробут суспільства.
8. Умови оптимального розподілу ресурсів і формування землекористування.
9. Раціональне землекористування і інтенсифікація використання земель.
10. Чинники раціоналізації землекористування.
11. Методологічні основи оптимізації землекористування.
12. Класифікація земельних ресурсів: український та зарубіжний досвід.
13. Розмежування державної та муніципальної власності на земельні ділянки.
14. Формування економіки землекористування державною та муніципальною нерухомістю.
15. Землекористування в соціально-економічному розвитку держави та регіонів.
16. Економічний зміст поняття “управління земельними ресурсами”.
17. Земельні ресурси як об’єкт управління.
18. Основні функції управління земельними ресурсами.
19. Землеустрій як механізм управління земельними ресурсами.
20. Формування системи управління державною та муніципальною нерухомістю.
21. Роль системи управління земельними ресурсами в соціально-економічному розвитку держави та регіонів.
22. Значення ефективного управління земельними ресурсами в збільшенні доходів державного та місцевих бюджетів.
23. Економічна ефективність розподілу ресурсів через ціновий механізм.
24. Поняття ціни і вартості землі та витрат на її поліпшення.
25. Принципи ціноутворення землі.
26. Прибутковість землекористування як основа ринкової вартості землі.
27. Загальні особливості оцінки земельних ресурсів.
28. Специфіка формування земельної власності в Україні.
29. Сутність і принципи оцінки економічної ефективності землекористування.
30. Критерії оцінки народногосподарської ефективності землекористування.
31. Методологія побудови системи показників оцінки організації території сільськогосподарських землекористувань.
32. Сутність і принципи оцінки економічної ефективності землеволодіння.
33. Показники оцінки народногосподарської ефективності землеволодіння.
34. Алгоритм визначення вартості земель населених пунктів.
35. Інструментарій оцінки земельних ділянок населених пунктів.
36. Технологія оцінки земельних ділянок.

37. Облік фінансово-економічних ризиків при економічній оцінці земель населених пунктів.
38. Землеустрій основний механізм раціоналізації землеволодінь і землекористувань.
39. Раціоналізація розмірів сільськогосподарських землеволодінь і землекористувань.
40. Оцінка економічної ефективності і конкурентоздатності новостворюваних сільськогосподарських землеволодінь та землекористувань.
41. Специфіка управління земельними ресурсами в умовах ринкової економіки.
42. Трансформація форм власності на землю.
43. Управління землями сільськогосподарського призначення.
44. Особливості управління землями запасу.
45. Управління землями резервного фонду.
46. Управління меліорованими землями.
47. Управління радіонуклідними забрудненими землями.
48. Специфіка управління земельними ресурсами з особливим режимом використання.
49. Управління землями природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.
50. Управління землями рекреаційного призначення.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про оренду землі» : зі змінами і доповненнями, станом на 19.08.2008 р. // Книги для бізнесу. – 2008. – 22 верес. (№38). – С. 111-124.
2. Закон України «Про плату за землю» // Все про бухгалтерський облік. – 2004. – 28 грудня (№122). – С.3-10.
3. Закон України «Про оцінку земель». Законодавство України про землю. КНТ. – 2004. С. 127-136.
4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-ІІ (із змін та допов. станом на 16.07.2010 р.) // Кодекси України. – 2010. – №8. – С. 3-124.
5. Земельний податок // Бібліотека головбуха. – 2008. – 8 липня (№7). – С. 152-207.
6. Постанова КМУ : «Деякі питання проведення земельних аукціонів» від 22 лютого 2008 р. № 90 // Урядовий кур'єр. – 2008. – 12 березня (№46). – С. 2.
7. Постанова КМУ «Питання Державної служби геодезії, картографії та кадастру» від 23.12.2009 р. // Урядовий кур'єр. – 2010. – 13 січня (№5). – С. 17-18.
8. Постанова КМУ : «Про затвердження Положення про Державне агентство земельних ресурсів України» від 04.04.2007 р. // Урядовий кур'єр. – 2007. – 18 квітня (№69). – С. 11-13.
9. Постанова КМУ : «Про затвердження Положення про Державний комітет України із земельних ресурсів» від 19.03.2008 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – 4 квітня (№23). – С. 58-62.
10. Аграрне право України : Підручник / За ред. О. О. Погрібного. – Київ : Істина, 2007. – 448 с.
11. Білецька Ганна Плата за землю: види та особливості // Ганна Білецька / Юридичний журнал. – 2010. – № 5. – С. 37-39.
12. Бойко Л. М. Наукові засади організаційного регулювання земельних відносин у сільському господарстві // Л. М. Бойко / Економіка АПК. – 2011. – №2. – С. 13-18.
13. Валінкевич О. Г. Окремі аспекти розвитку орендних земельних відносин у сільському господарстві : [на прикладі Житомирської області] // О. Г. Валінкевич / Економіка АПК. – 2011. – №1. – С. 34-38.
14. Варламов А. А. Земельний кадастр. / А. А. Варламов, С. А. Гальченко – Т. 6. Географические и земельные информационные системы. – М : Колос С, 2006. – 400 с.
15. Вербицька Наталія Правова необхідність існування земельних зон із спеціальним режимом використання // Наталія Вербицька / Підприємництво, господарство і право. – 2010. – №4. – С. 64-66.
16. Вересова Дарья Определение эффективности государственных решений по управлению земельными объектами // Д. Вересова / Проблемы теории и практики управления. – 2009. – №10. – С. 64-74.
17. Возняк Р. П. Земельно-правовий процес : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Р. П. Возняк, М. Г. Ступень, І. М. Падляк – Львів : «Новий Світ-2000». 2006. – 224 с.

18. Волков С. Н. Землеустройство. Экономика землеустройства. / С. Н. Волков – Т.5. – М. : Колос, 2001. – 456 с.
19. Другак В. М. Теоретичні та методичні основи економіки землекористування. / В. М. Другак – К. : ЦЗРУ, 2004, – 150 с.
20. Ніколаєнко Т. С. Соціо-еколого-економічна ефективність землекористування в Україні : просторовий аспект : / Під ред. Б. М. Данилишина. – К. : РВПС України НАН України, 2007. – 72 с.
21. Примак І. Д. Екологічні проблеми землеробства. / І. Д. Примак, Ю. П. Манько та ін. – К. : ЦУЛ, 2010. – 456 с.
22. Третяк А. М. Економіка землекористування та землевпорядкування. Навчальний посібник. / А. М. Третяк – К. : ТОВ ЦЗРУ, 2004. – 542 с.
23. Хвесик М. А. Інституціональне забезпечення землекористування: теорія і практика : монографія. / М. А. Хвесик, В. А. Голян – К. : НАУ, 2006. – 260 с.
24. Хвесик М. А. Інституціональні трансформації та фінансово-економічне регулювання землекористування в Україні: монографія. / М. А. Хвесик, В. А. Голян, А. І. Крисак – К. : Кондор, 2008. – 522 с.

АНАЛІТИЧНА ЕКОНОМІКА - II

Зміст розділу розкривається в темах:

1. Загальнотеоретична дисципліна як наука.
2. Економічні системи.
3. Товарний тип виробництва – основа ринкової економіки.
4. Теорія грошей та грошового обігу.
5. Ціна і ринкова рівновага.
6. Ринок праці і заробітна плата.
7. Ринок капіталів, підприємницький дохід і процент.
8. Ринок природних ресурсів і рента.
9. Розподіл і перерозподіл факторних доходів.
10. Національний суспільний продукт.

ПИТАННЯ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА СПІВБЕСІДУ

1. Предмет і методологія економіки.
2. Економіка: суть, структура і типи.
3. Виробництво: основні риси, чинники і результати.
4. Виробництво і проблема економічного вибору.
5. Людина в економіці.
6. Ринок і ринкова система господарювання.
7. Натуральне господарство і товарне виробництво.
8. Товарне виробництво – основа ринкової економіки.
9. Основні теорії формування вартості (цінності) благ.
10. Кардиналістська і ординалістська версії теорії граничної корисності.
11. Гроші: закономірності виникнення, суть, еволюція і форми.
12. Основні теорії грошей.
13. Функції грошей та особливості їх прояву у сучасних умовах.
14. Система грошового обігу і еволюція її типів.
15. Закон грошового обігу і проблема інфляції.
16. Інфляція: економічна природа, форми, типи і наслідки.
17. Грошова система України: суть, структура, сучасний стан.
18. Ціна і механізм ринкового ціноутворення.
19. Ринковий попит і ринкова пропозиція: еластичність і механізм взаємодії.
20. Ціна ринкової рівноваги.
21. Ринковий економічний механізм: суть, структура і функціонування.*
22. Економічна конкуренція: суть, форми і наслідки.
23. Вільна конкуренція: характерні риси, особливості ціноутворення і формування доходів.
24. Монополія: суть, форми і наслідки.

25. Недосконала конкуренція: суть і форми.
26. Монополістична конкуренція як форма недосконалої конкуренції.
27. Олігополістична ринкова структура: суть і особливості.
28. Конкуренція і монополія: моделі ринкових структур.
29. Проблеми конкуренції і монополії в економіці України.
30. Підприємництво: суть, функції, форми, види і основні концепції.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітична економія : Макроекономіка і мікроекономіка : [підручник] : у 2 кн. / С. М. Панчишин, П. І. Островерх, В. Б. Буняк. – Кн. 1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. – К. : Знання, 2009. – 723 с.
2. Башнянин Г. І., Щедра О. В. та інші. Мікроекономічна теорія : [навч. посібник] / За ред. Г. І. Башнянина, О. В. Щедрої – Львів : Новий світ, 2007. – 640 с.
3. Безугла В. О., Постіл І. І. Мікроекономіка : [навч. посібник] / За ред. В. О. Безугла, І. І. Постіл – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
4. Беляєв О. О. Політична економія : [навч. посібник] / О. О. Беляєв, А. С. Бебело. – К. : КНЕУ, 2001. – 328 с.
5. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ – 2000, 2005. – 352 с.
6. Гронтковська Г. Е., Косік А. Ф., Ряба О. І. Економічна теорія. [навч. посібник] / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік, О. І. Ряба – Рівне : НУВГП, 2010. – 370 с.
7. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
8. Економічна теорія : [підручник] / За ред. В. М. Тарасевича. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
9. Економічна теорія : макро – і мікроекономіка : [підручник] / За ред. З. Ватаманюка та С. Панчишина. – К. : Альтернативи, 2001. – 606 с.
10. Економічна теорія : Політекономія : Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання-Прес, 2008. – 719 с.
11. Зазимко А. З. Політична економія : [структурно-логічний посібник] / А. З. Зазимко. – Вид. 2-е. – К. : КНЕУ, 2006. – 358 с.
12. Історія економічних учень : [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2004. – 1300 с.
13. Костюк В. С., Андрущенко А. М., Борейко І. П. Економічна теорія : [навч. пос.] – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 282 с.
14. Мікроекономіка : [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2007. – 677с.
15. Основи економічної теорії : [навч. пос.] / ред. В. Федоренко, Ю. Ніколенко. – К., 2005. – 510 с.
16. Основи економічної теорії : [навч. Посібник] / За заг. ред. П. В. Круша та ін. – К. : Каравела, 2007. – 448 с.
17. Основи економічної теорії : політекономічний аспект / ред. В. Базилевич – К., 2004. – 616 с.
18. Політична економія : [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Беляєв. – К. : КНЕУ, 2001. – 508 с.

ФІНАНСИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Зміст розділу розкривається в темах:

1. Фінанси природокористування як особлива галузь науки.
2. Фінансування природоохоронної діяльності в Україні.
3. Екологічний податок.
4. Рентна плата.
5. Майнове оподаткування.
6. Плата за землю.
7. Оцінка земель.
8. Екологічне страхування.

9. Статистика навколишнього середовища та природних ресурсів.
10. Державне управління природокористуванням та охороною навколишнього природного середовища в Україні.
11. Природоохоронна інфраструктура України.
12. Екологічна політика держави.
13. Нормативно-правова база забезпечення раціонального природокористування.

ПИТАННЯ ЩО ВИПОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Завдання, предмет і метод фінансів природокористування.
2. Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії.
3. Фінансові методи стимулювання природоохоронної діяльності та раціонального природокористування,
4. Оцінка природного багатства України.
5. Фінансове забезпечення природоохоронної діяльності. Джерела фінансування екологічних заходів та програм.
6. Фонди охорони навколишнього природного середовища.
7. Цільове використання фінансових ресурсів фондів охорони навколишнього природного середовища.
8. Проблеми та перспективи фінансування природоохоронної діяльності в Україні.
- 9 Суть та значення екологічного оподаткування.
- 10 Платники екологічного податку. Об'єкт та база оподаткування.
- 11 Ставки екологічного податку.
- 12 Порядок обчислення та сплати екологічного податку.
- 13 Зарубіжний досвід екологічного оподаткування.
- 14 Проблеми екологічного оподаткування в Україні та шляхи їх вирішення.
- 15 Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин.
- 16 Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.
- 17 Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України.
- 18 Рентна плата за спеціальне використання води.
- 19 Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів.
- 20 Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України.
- 21 Порядок нарахування і сплати рентної плати в Україні.
- 22 Екологічне страхування: суть, мета та значення.
- 23 Об'єкт та суб'єкти екологічного страхування. Умови екологічного страхування.
- 24 Договір екологічного страхування.
- 25 Світовий досвід екологічного страхування.
- 26 Поняття «забруднення» в екологічному страхуванні, класифікація збитків.
- 27 Проблеми та перспективи проведення екологічного страхування в Україні.
- 28 Сутність майнових податків та їх значення в податковій системі.
- 29 Особливості справляння податку на майно в Україні.
- 30 Світовий досвід майнового оподаткування.
- 31 Особливості справляння податку на нерухоме майно в Україні.
- 32 Порядок справляння туристичного збору в Україні.
- 33 Оцінка земель в Україні.
- 34 Нормативна грошова оцінка земельних ділянок та принципи її здійснення.
- 35 Експертна грошова оцінка земельних ділянок та порядок її проведення.

- 36 Особливості проведення оціночної діяльності у сфері оцінки земель.
- 37 Проблеми оцінки земель в Україні та напрями їх вирішення.
- 38 Особливості справляння плати за землю в Україні.
- 39 Платники плати за землю. Об'єкт і база оподаткування.
- 40 Пільги щодо сплати плати за землю.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гуцаленко Н. В., Чухась О. С. Сутність та проблеми становлення екологічного аудиту в Україні / Н. В. Гуцаленко, О. С. Чухась // Інноваційна економіка. – 2013. – № 1. – С. 18-20.
2. «Зелена» економіка криз призму трансформаційних зрушень в Україні / Б. В. Буркинський, Т. П. Галушкіна, В. Є. Реутов. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України – Саки: ПП «Підприємство Фенікс», 2011. – 348 с.
3. Карпенко О. Г., Литвинов О. І. Екологічне страхування в Україні як механізм забезпечення екологічної безпеки / О. Г. Карпенко, О. І. Литвинов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2010/Ecologia/76482.doc.htm
4. Кашенко О. Л. Менеджмент фінансових ресурсів природокористування в регіоні / О. Л. Кашенко // Управління підприємницькою діяльністю / За ред. д.е.н. А. В. Чупіса. – Суми: Університетська книга, 1999. – 333 с.
5. Кашенко О. Л. Теоретично-методологічні основи фінансових відносин у сфері природокористування / О. Л. Кашенко // Вісник СЦАУ. Сер. «Фінанси і кредит». – 1999. – №1. – С. 7–11.
6. Кашенко О. Л. Фінанси природокористування: [навч. посібн.] / О. Л. Кашенко. – Суми: Видавництво «Університетська книга», 1999. – 421 с.
7. Кашенко О. Л. Фінансове планування виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств з урахуванням екологічної складової / О. Л. Кашенко // Економіка АПК. – 1999. – № 5. – С. 43–45.
8. Кашенко О. Л. Фінансово-економічні основи природокористування / О. Л. Кашенко. – К.: Вища школа, 1999. – 221 с.
9. Кашенко О. Л. Формування фінансово-кредитної системи природокористування / О. Л. Кашенко // Економіка АПК. – 1999. – № 4. – С. 43–45.
10. Мельник Л. Г., Шапочка М. К. Екологічна економіка та управління природокористуванням: [підручн.] / Л. Г. Мельник, М. К. Шапочка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 759 с.
11. Оподаткування суб'єктів господарювання : навч. посіб. / [В. П. Хомутенко, І. С. Луценко, А. В. Хомутенко, О. Г. Волкова]; за заг. ред. В. П. Хомутенко. – Одеса: «ВМВ», 2014. – 418 с.
12. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
13. Проценко О. Л. Екологічне страхування: український аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/fkd/2012_2/part1/46.pdf
14. Страхування: [навч. посіб.] / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – К.: – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
15. Хвесик М. А. Економіко-правове регулювання природокористування : [Монографія] / М. А. Хвесик, Л. М. Горбач, Ю. П. Кулаковський. – К.: Кондор, 2004. – 524 с.
16. Царенко О. М. Навколишнє середовище та економіка природокористування: [навч. посібн.] / О. М. Царенко, Ю. А. Злобін. – К.: Вища школа, 1999. – 176 с.
17. Якимчук С. Екологічне страхування: світовий досвід та перспективи впровадження в Україні / С. Якимчук // Економіка. – 2013. – № 3 (123). – С. 70-74.

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Зміст розділу розкривається в темах:

1. Інституційний механізм економіки природокористування як наука. Інституційний механізм.
2. Природні ресурси.
3. Інституційний механізм природокористування в Україні на тлі міжнародного природокористування. Концепція сталого розвитку
4. Управління інституційним механізмом природокористування і охороною природи
5. Інституційний механізм економічних заходів забезпечення раціонального природокористування та охорони довкілля
6. Фінансування природоохоронної діяльності в Україні.
7. Економічна оцінка впливу людини на природу. Економічні та еколого-економічні збитки.

8. Економічна ефективність охорони природи. Екологічні показники продукції.
9. Система ринкових механізмів економічного регулювання і стимулювання у сфері природоохоронної діяльності.

ПИТАННЯ ЩО ВІННОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Еколого-економічний аналіз, головні завдання, принципи та методи.
2. Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення охорони атмосферного повітря.
3. Роль принципу "Забруднювач платить" в екології природокористування.
4. Необхідність екологізації виробництва за сучасних умов.
5. Екологічні показники продукції.
6. Форми заохочення і стимулювання природоохоронної діяльності.
7. Еколого-економічні проблеми Волинської області.
8. Еколого-економічні проблеми Львівської області.
9. Еколого-економічні проблеми Донбасу.
10. Еколого-економічні проблеми Карпатського регіону.
11. Еколого-економічні проблеми Поліського регіону.
12. Еколого-економічні проблеми Кримського півострова.
13. Еколого-економічний моніторинг.
14. Економічний механізм розвитку й охорони рекреаційних ресурсів в Україні.
15. Економічний механізм охорони рибних ресурсів в Україні.
16. Економічний механізм охорони рослинних ресурсів в Україні.
17. Економічний механізм охорони тваринних ресурсів в Україні.
18. Економічний механізм охорони лісових ресурсів в Україні.
19. Роль економічних механізмів Кіотського протоколу у вирішенні проблем зміни клімату.
20. Еколого-економічне районування.
21. Концепція сталого розвитку.
22. Закономірності взаємодії суспільства і природи.
23. Міжнародна практика оцінювання природних ресурсів.
24. Стратегічні пріоритети сталого розвитку України в екологічній сфері (за Комплексною програмою впровадження на національному рівні рішень Всесвітнього саміту зі сталого розвитку).
25. Стратегічні пріоритети сталого розвитку України в економічній сфері (за Комплексною програмою впровадження на національному рівні рішень Всесвітнього саміту зі сталого розвитку).
26. Діяльність Комітету екологічної політики Європейської економічної комісії ООН.
27. Споживацька сутність сучасної економіки і проблеми екології.
28. Сучасні проблеми фінансування природоохоронних заходів в Україні.
29. Еколого-економічні проблеми акваторії та узбережжя Чорного моря.
30. Еколого-економічні проблеми акваторії та узбережжя Азовського моря.
31. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з використанням пестицидів.
32. Еколого-економічні проблеми ливарного виробництва.
33. Інвестиційна політика щодо охорони навколишнього середовища.
34. Безвідходні технології – головний шлях охорони довкілля від техногенного впливу.
35. Шляхи "екологічного" вирішення енергетичної проблеми в Україні.
36. Оцінка можливості подальшого розвитку атомної енергетики в Україні з позицій раціонального природокористування.
37. Еколого-економічні проблеми зони впливу Чорнобильської АЕС.
38. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з функціонуванням гірничодобувної промисловості України.
39. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з функціонуванням металургійного комплексу України.
40. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з функціонуванням хімічних підприємств.
41. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з функціонуванням теплових електростанцій.
42. Еколого-економічні проблеми, пов'язані з функціонуванням агропромислового комплексу України.

43. Екологізація банківської справи за сучасних умов.
44. Еколого-етичні мотиви в інвестиційній діяльності.
45. Економічні інструменти впливу на розвиток кон'юнктуру у галузі використання природних ресурсів та розвитку екологічної інфраструктури.
46. Концепція використання природних ресурсів.
47. Економічні збитки від забруднення навколишнього середовища.
48. Екологічний бюджет і природоохоронні заходи.
49. Інформаційне забезпечення управління природокористуванням і охороною природи.
50. Екологічне маркування як інструмент екологічного маркетингу.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анисимова И. В. Экологическая маркетинговая концепция как инструмент современного маркетинга. Получение, применение и преимущества. // И. В. Анисимова, С. М. Гордышевский, Н. Д. Сорокин. – СПб., 2010. – 57 с.
2. Волошин І. М. Методика дослідження проблем природокористування / І. М. Волошин. – Львів, 1994.
3. Гирусов Э. В. Экология и экономика природопользования / Э. В. Гирусов, В. М. Лопатин. – М., 2002.
4. Глушкова В. Г. Экономика природопользования : [Учеб. пособие] / В. Г. Глушкова, С. В. Макар. – М., 2003.
5. Гриценко Ю. М. Комплексне використання та охорона водних ресурсів / Ю. М. Гриценко. – Рівне, 1997.
6. Данилишин Б. М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, В. С. Міщенко. – К., 1999.
7. Джигирей В. С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища : [Навч. посібник] / В. С. Джигирей. – К., 2004. – С. 10-234.
8. Екологічний менеджмент : [Навч. посібник] / [За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк]. – К., 2004.
9. Игнатенко М. Г. Экология и экономика природопользования. / М. Г. Игнатенко, В. А. Малеев. – Киев, 1998.
10. Коржнев М. М. Природно-ресурсний потенціал розвитку суспільства : [Підручник] / М. М. Коржнев. – К., 2004.
11. Мамедов О. І. Економіка природопользования : [Навч. посібник] / О. І. Мамедов, А. В. Власова. – Кривий Ріг, 2007.
12. Мельник Л. Г. Экологическая экономика / Л. Г. Мельник. – Сумы, 2001.
13. Царенко О. М. Основи екології та економіка природокористування : Курс лекцій. Практикум : [Навч. посібник] / О. М. Царенко, О. О. Писетов, О. О. Писетов, М. О. Кадацький. – Сумы, 2001. – 326 с.
14. Шеляг-Сосонко Ю. Р. Ліси України: Стан, збереження, використання / Ю. Р. Шеляг-Сосонко, С. М. Стойко, Л. П. Мисурко. – К., 1996.
15. Яремчук І. Г. Економіка природокористування : [Навч. посібник] / І. Г. Яремчук. – К., 2000.

Додаток 1. Екологічний бюджет ресурси

1. www.mama-86.kiev.ua (Всеукраїнська екологічна громадська організація “МАМА-86”)
2. ecportal.univ.kiev.ua (на сайті представлені матеріали екологічних конференцій, нарад, публікації, результати досліджень, інформація)
3. www.ecolife.org.ua
4. www.alter-eco.org.ua (коаліція українських неурядових організацій “Альтер-Еко”)
5. www.ecoleague.net (офіційний сайт Української екологічної Ліги)
6. www.unep.ch/ (Програма ООН з питань захисту довкілля – United Nations Environment Program)
7. www.rada.kiev.ua (сайт Верховної Ради України)
8. www.dovkilia.kiev.ua (сайт екологічного проєкту)
9. ecoproduct.org.ua (сайт загальнонаціонального проєкту “Екологічно чистий продукт”)
10. www.erring.ukrtel.net (сайт Інституту досліджень навколишнього середовища та ресурсів)

11. www.ecology.org.ua (сайт Комітету ВР України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи)
12. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (законодавство України)
13. www.eea.europa.eu/ (EEA – European Environment Agency)
14. www.ecopravo.lviv.ua (сайт Львівської громадської організації “Еко-Право-Львів”)
15. www.menr.gov.ua (сайт Міністерства охорони навколишнього природного середовища)
16. www.iapm.edu.ua (сайт Центру сталого розвитку та екологічних досліджень)
17. lib-ecolog.narod.ru (бібліотека інженера-еколога – <http://vkontakte.ru/club994894>)
18. ru.wikipedia.org

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Зміст розділу розкривається в темах:

1. Вступ до макроекономіки природокористування та охорони навколишнього середовища.
2. Система національних рахунків і охорона навколишнього середовища.
3. Макроекономічна динаміка, інфляційний механізм та їх вплив на охорону навколишнього середовища.
4. Охорона навколишнього середовища та ринкова система національної економіки.
5. Мікроекономічні аспекти макроекономіки природокористування та охорони навколишнього середовища.
6. Сукупні витрати на природоохоронну діяльність та ВВП.
7. Роль держави в системі відносин охорони навколишнього середовища.
8. Бюджетно-податкова політика та природокористування.
9. Монетарна політика та можливості інвестування природоохоронної діяльності.
10. Взаємозв'язок соціальної політики та охорони навколишнього середовища.
11. Міжнародна макроекономіка та її взаємозв'язок з природокористуванням.
12. Автоматизація управління фінансами підприємств і комерційних структур.

ПИТАННЯ ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Місце принципів охорони навколишнього середовища в СНР та його відмінність від балансу народного господарства.
2. ВВП та екологічні проблеми.
3. Природокористування та його макроекономічний вимір.
4. Національне багатство та проблеми його розподілу.
5. Нові макроекономічні показники та охорона навколишнього середовища.
6. Економічний цикл і витрати економічних суб'єктів на природокористування.
7. Охорона навколишнього середовища та зайнятість населення.
8. Вплив інфляційного механізму на складові витрат щодо охорони навколишнього середовища.
9. Основні способи адаптації підприємств до інфляційних процесів.
10. Вплив політики природокористування та сукупний попит національної економіки.
11. Охорона навколишнього середовища та сукупна пропозиція.
12. Вплив політики охорони навколишнього середовища на попит на гроші.
13. Умови та проблеми рівноваги на товарному ринку та ринку грошей.
14. Роль охорони навколишнього середовища в структурі споживання та приватних і національних заощаджень.
15. Інвестування та принципи раціонального природокористування.
16. Основні чинники та мультиплікативних ефект інвестицій. Стимули та проблеми інвестування в природоохоронну діяльність.
17. Вплив зміни витрат на охорону навколишнього середовища на реальний ВВП.
18. Взаємозв'язок раціонального природокористування з економічним зростанням і потенційним ВВП.

19. Недоліки збільшення витрат на охорону навколишнього середовища в макроекономічному вимірі.
20. Переваги й недоліки ринку та державного регулювання.
21. Основні економічні функції держави щодо стимулювання ефективного природокористування.
22. Зміст, цілі та інструменти економічної політики.
23. Бюджет, бюджетний дефіцит та політика охорони навколишнього середовища.
24. Вплив державного боргу на природокористування в національній економіці.
25. Взаємозв'язок бюджетної, фіскальної та екологічної політики.
26. Кредитна система та механізм її впливу на інвестування. Прямі та непрямі інструменти монетарної політики Центрального банку.
27. Монетарні стимули для приватного інвестування в природоохоронну діяльність.
28. Взаємозв'язок охорони навколишнього середовища та добробуту населення в країні.
29. Макроекономічний вимір добробуту населення в країні.
30. Розподіл доходів і національного багатства у суспільстві.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітична економія : Макроекономіка і мікроекономіка : [підручник] : у 2 кн. / За ред. С. М. Панчишина. – Кн. 1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. – К. : Знання. 2009. – 723 с.
2. Базилінська О. Я. Макроекономіка : [навчальний посібник] / О. Я. Базилінська. – К. : Центр учбової літератури. 2009. – 442 с.
3. Гронтковська Г. Е. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік. – К. : Центр учбової літератури. 2010. – 672 с.
4. Луссе А. Макроекономика : краткий курс : [учебное пособие] / А. Луссе. – СПб. : Питер, 1999. – 240 с.
5. Макконел К. Р. Экономика : принципы, проблемы и политика. / К. Р. Макконел, С. Л. Брю – М. : ИНФРА-М, 2005. – 972 с.
6. Макроекономіка / За ред. В. Базилевича. – К. : Знання, 2007. – 703 с.
7. Макроекономіка / П. Семюелсон, В. Нордхауз. – К. : Основи, 1995. – 575 с.
8. Макроекономіка / Р. Дорнбуш, С. Фішер – К. : Основи, 1996. – 814 с.
9. Макроекономіка : Європейський контекст / М. Бурда. Ч. Виплош. – К. Основи, 1998. – 682 с.
10. Макроекономіка та макроекономічна політика : [навч. посіб.] / А. Ф. Мельник, Т. Л. Желюк, О. В. Длугопольський та ін. ; Наук. ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2008. – 699 с.
11. Макроекономика. Глобальный подход. / Дж. Сакс, Ф. Ларрен. – М. : Дело, 1996. – 848 с.
12. Матвеева Т. К. Введение в макроэкономику : [учебное пособие] / Т. Ю. Матвеева. – М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2007. – 511 с.
13. Мишкін С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / С. Мишкін. – К. : Основи, 1998. – 963 с.
14. Мікроекономіка і макроекономіка : [підручник] / С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна та ін. – К. : Основи, 2003. – 517 с.
15. Моторин Р. М. Система національних рахунків : [навчальний посібник] / Р. М. Моторин, Т. М. Моторина. – К. : КНЕУ. 2001. – 336 с.
16. Мэнкью Н. Г. Макроекономика / Н. Г. Мэнкью. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 736 с.

1. Савченко А. Г. Макроекономіка : [підручник] / А. Г. Савченко. - К. : КНЕУ, 2005. - 441 с.
2. Стиглиц Дж. Економіка державного сектора / Дж. Стиглиц. - М. : Изд-во МГУ, 1997.-720 с.
3. Фишер С. Економіка / С. Фишер, Р. Дорнбуш. Р. Шмалензи. - М. : Дело ЛТД, 1995. - 864 с.

Критерії оцінювання знань вступників

На фаховому випробуванні за кожен правильну відповідь (виконане завдання) вступнику нараховується певна кількість балів, яка зростає пропорційно до кількості та правильності виконаних завдань.

За кожен правильну відповідь із 20 завдань вступнику нараховується максимально 10 балів. Оцінювання знань вступників здійснюється за шкалою від 100 до 200 балів.

Рівень підготовки вступника

Результати виконання завдань дозволяють виявити рівень підготовки вступника:

200-180 балів;

179-160 балів;

159-140 балів;

139- 100 балів.

1 рівень (високий): 200-180 балів виставляється вступникам, які в повному обсязі виконали завдання (тестові завдання), продемонстрували обізнаність з усіма поняттями, фактами, термінами; адекватно оперують ними при розв'язанні завдань; виявили творчу самостійність, здатність аналізувати факти, які стосуються наукових проблем. Усі завдання (тестові завдання) розв'язані (виконані) правильно, без помилок.

2 рівень (середній): 179-160 балів виставляється за умови достатньо повного виконання завдань (тестових завдань). Розв'язання завдань має бути правильним, логічно обгрунтованим, демонструвати творчо-пізнавальні уміння та знання теоретичного матеріалу. Разом з тим, у роботі може бути допущено декілька несуттєвих помилок.

3 рівень (достатній): 159-140 балів виставляється за знання, які продемонстровані в неповному обсязі. Вони, зазвичай, носять фрагментарний характер. Теоретичні та фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Відчувається, що вступник недостатньо обізнаний з матеріалом джерел із навчальної дисципліни та не може критично оцінити наукові факти, явища, ідеї.

4 рівень (низький): 139 - 100 балів виставляється за неправильну або поверхневу відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання. Літературу з навчальної дисципліни вступник не знає, її понятійно-категоріальним апаратом не володіє. Відповідь засвідчує вкрай низький рівень володіння програмним матеріалом.

Голова фахової атестаційної комісії

проф. Л. Г. Ліпич

Відповідальний секретар

доц. А. М. Слащук

